

Witte haaien zwommen in de Noordzee

Bram Langeveld [conservator, Natuurhistorisch Museum Rotterdam; langeveld@hetnatuurhistorisch.nl]

▲ Fossiele tanden van de witte haai in de collectie van Het Natuurhistorisch: links een opvallend licht gekleurd exemplaar van het strand van 's-Gravenzande (NMR 9979-172994); rechts een gebroken, typisch donker gekleurd exemplaar van de Maasvlakte (NMR 9979-161309). (Bram Langeveld/Hans Langeveld)

Strandvondsten van fossiele tanden van de witte haai, ook wel menschaai, tonen aan dat deze roofvis, die meer dan 6 meter lang kan worden, in het verleden regelmatig in de Noordzee rondzwom. Samen met onderzoekers van Ecomare op Texel en de Werkgroep voor Tertiaire en Kwartaire Geologie inventariseerde ik vondsten van de Noord- en Zuid-Hollandse stranden in bijna 40 collecties. Dit leverde bijna 500 fossiele tanden van de witte haai op. De Zandmotor bij Ter Heijde is de rijkste vindplaats met 385 exemplaren en ook op het strand van Maasvlakte 2 zijn er tientallen gevonden. Dat is verrassend, want van het Nederlandse strand zijn fossiele haaiantanden vooral bekend uit Zeeuws-Vlaanderen; daar zijn ze ouder dan 2,5 miljoen jaar. Op de stranden van Noord- en Zuid-Holland komen zulke oude fossielen nauwelijks voor doordat de oude lagen daar te diep in de zeebodem zitten. De fossiele tanden van de witte haai van die stranden moeten dus jonger zijn. Bovendien is de fossilisatie anders dan bij de Zeeuwse tanden.

Terugkeer?

De talrijke vondsten maken het waarschijnlijk dat de witte haai in de Noordzee niet zeldzaam was in perioden dat de zeewatertemperatuur daar en in de noordelijke verbinding met de Atlantische Oceaan hoog genoeg was, zoals dat zo'n 120.000 jaar geleden en zo'n 9000 jaar geleden het geval was. De gereconstrueerde totale lengte van de witte haaien op basis van de grootte van de tanden loopt uiteen van ca. 147 tot ca. 562 cm; de grootteklasse van 3 tot 3,5 meter overheerst. Door de opwarming van het zeewater als gevolg van het door de mens versterkte broeikaseffect en wellicht betere bescherming van deze kwetsbare diersoort keert dit formidabele roofdier binnenkort misschien weer terug in de Noordzee. Dat is overigens geen reden tot paniek: de bekende tafereelen uit de films zijn sterk overdreven en hebben deze soort onterecht een heel slechte reputatie opgeleverd.

Waardevolle verzamelaars

Het kost op de Zandmotor gemiddeld 100 uur zoeken voor het vinden van een fossiele tand van de witte haai.

Op veel andere stranden zijn ze nog veel zeldzamer. Het grootste deel van de bijna 500 fossiele haaiantanden bevindt zich in privéverzamelingen. Het gaat dus om ten minste $500 \times 100 = 50.000$ zoekuren. Zonder alle verzamelaars, die als echte citizen scientists duizenden uren fossielen zochten, hun collecties beschikbaar stelden en soms zelfs fossielen aan Het Natuurhistorisch schonken, was dit onderzoek onmogelijk geweest.

Tanden in expositie

In de expositie 'Opgeraapt Opgevist Uitgehakt' zijn tijdelijk enkele tanden van de witte haai uit de collectie van Het Natuurhistorisch die voor het onderzoek gebruikt werden te zien. ◀

Literatuur

Langeveld, B., Schouten, S., Kattenwinkel, L., Oosterbaan, A. & Bor, T. 2021 - Fossiele tanden van de witte haai *Carcharodon carcharias* (Linnaeus, 1758) van de Nederlandse stranden buiten Zeeland - Afzettingen van de Werkgroep voor Tertiaire en Kwartaire Geologie 42: 134-156